

Dyfodol Dur Cymru

20/11/2024

Cynnwys

1.	Cyflwyniad.....	3
2.	Dur yng Nghymru	3
3.	Tata Steel UK (TSUK)	3
4.	Cymorth Llywodraeth Cymru.....	4
5.	Cymorth Lles ac Iechyd Meddwl.....	5
6.	Cyfleoedd a heriau	5
7.	Strategaeth Ddur y Deyrnas Unedig.....	6
8.	Y Gronfa Cyfoeth Cenedlaethol (NWF).....	6
9.	Prisiau ynni	6
10.	Metel sgrap.....	6
11.	Caffael	7

1. Cyflwyniad

Mae'r papur hwn yn rhoi rhagor o dystiolaeth ar gyfer ymgynghoriad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar Ddyfodol Dur Cymru.

2. Dur yng Nghymru

Mae'r deuddeg mis diwethaf wedi bod yn gyfnod anodd i'r sector dur yng Nghymru.

Mae Tata Steel UK (TSUK) bellach wedi symud i ffwrdd o gynhyrchu dur drwy ffwrnais chwyth ac maent wrthi'n trawsnewid i wneud dur drwy ffwrnais arc drydan, proses a fydd yn cymryd tair blynedd. Bydd y trawsnewidiad hwn yn darparu buddion amgylcheddol ond yn costio llawer o swyddi yn uniongyrchol, a thrwy gadwyn gyflenwi TSUK.

Cafodd perchenogaeth Sbaenaidd Celsa Steel ei chymryd drosodd gan brif gredydwy'r ei gronfa fuddsoddi. Mae'r berchenogaeth newydd yn gweithio ar ailstrwythuro'r busnes ac rydym yn aros i weld pa effaith fydd hyn yn ei gael ar safle Celsa Caerdydd, os o gwbl.

Ar hyn o bryd mae Liberty Steel yn bwriadu gwerthu ei gyfleuster yn Nhredegar.

3. Tata Steel UK (TSUK)

Mae trafodaethau ynghylch dyfodol TSUK bellach wedi dod i ben a'r bwriad nawr yw i'r Cwmni drawsnewid o gynhyrchu dur drwy ffwrnais chwyth i wneud dur drwy ffwrnais arc drydan.

Mae TSUK wedi sefydlu cynllun diswyddo gwirfoddol, ac mae'n nodi mai hwn yw'r cynllun mwyaf hael y mae'r cwmni erioed wedi'i gynnig. Mae'r Cwmni yn ceisio lleihau diswyddiadau gorfodol, ac mae wedi sefydlu opsiwn lle gall y rhai sydd mewn perygl o ddiswyddo gorfodol ymuno â rhaglen hyfforddi. Bydd hyn am hyd at ddeuddeg mis, ac wedi'i deilwra i unigolion i ennill cymwysterau cydnabyddedig i gefnogi eu hadleoliad i swyddi newydd.

Ynghyd â'n partneriaid Bwrdd Pontio, rydym yn parhau i ddarparu cefnogaeth i'r rhai y mae'r newid hwn yn effeithio arnynt. Bydd cefnogi'r broses o bontio rhwng colli swydd a chyfleoedd newydd yn bwysig ac mae'r Bwrdd Pontio yn ymwybodol iawn o hynny. Mae cyrsiau eisoes ar y gweill i achredu sgiliau gweithwyr TSUK a'r hyn y maen nhw eisoes wedi'i ddysgu.

Mae mwy na 50 o fusnesau a sefydliadau wedi llofnodi addewidion i warantu cyfweiliadau swyddi i'r rhai y mae'r newidiadau yn effeithio arnynt. Daw cyfleoedd gwaith wrth ailadeiladu safle'r gwaith dur wrth iddynt symud o ffwrnais chwyth i

dechnoleg ffwrnais arc drydan (EAF) yn ogystal ag ar gyfer adeiladu'r EAF newydd.

4.Cymorth Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi sicrhau bod cymorth ar gael drwy ei rhaglenni cyflogadwyedd ac uwchsgilio, ReAct+ a Cymunedau am Waith a Mwy, fydd yn gallu cynnig hyfforddiant a gwasanaethau mentora i weithwyr TSUK a'i gadwyn gyflenwi sydd am aros yn y farchnad lafur.

Mae Llywodraeth Cymru yn ymrwymo oddeutu £25 miliwn ar ReAct a Cymunedau am Waith:

Rhwng 01 Ebrill a 31 Gorffennaf 2024, gweithredwyd cynllun peilot ymyrraeth wedi'i thargedu drwy Gyfrif Dysgu Personol (PLA) gwerth £2 filiwn i ddarparu cefnogaeth gyflym i weithwyr Tata a gweithwyr y gadwyn gyflenwi. Mae data cychwynnol yn dangos bod y cynllun peilot ar gyfer Tata wedi galluogi 716 o weithwyr Tata a'i gadwyn gyflenwi i gymryd rhan mewn 1,005 o raglenni ailsgilio neu uwchsgilio. Mae dysgwyr wedi ymgymryd â chyfleoedd dysgu mewn logisteg, adeiladu, peirianeg, digidol a rheoli prosiectau.

Ar gyfer blwyddyn academiaidd 2024-25, bydd ymyrraeth wedi'i thargedu gan PLA Tata yn parhau fel rhan o'r cyllid darparu prif ffrwd ran-amser ehangach ac ers 01 Awst 2024 mae'r cyfrifoldeb dros ddarparu Cyfrifon Dysgu Personol wedi symud i Medr.

Gan weithio gyda Chyngor Castell-nedd Port Talbot (CNPT), mae Busnes Cymru yn chwarae rhan allweddol o gefnogi'r gwaith o ddarparu Cronfa Hyblyg y Gadwyn Gyflenwi a ariennir gan y Bwrdd Pontio, drwy ddarparu cynghorwyr ac arbenigedd pwrpasol i gefnogi cwmnïau cadwyn gyflenwi, a all ymgymryd â chynllun diagnostig a gweithredu manwl gyda chwmnïau cymwys.

Mae Busnes Cymru hefyd yn helpu'r bobl hynny fydd yn colli eu swyddi fydd am ystyried hunangyflogaeth neu ddechrau eu busnes eu hunain. Bydd yn darparu gwybodaeth, cyngor ac arweiniad ar sut i ddechrau busnes, yn ogystal â sut i gael hyd i gyllid busnes. Rydym yn annog pob busnes ac unigolyn yr effeithir arno i gysylltu â llinell gymorth Busnes Cymru.

Mae Banc Datblygu Cymru yn rhoi cymorth gwerthfawr i fusnesau yng Nghymru ar adegau o ansicrwydd economaidd. Bydd hyn yn arbennig o fuddiol i fusnesau o fewn cadwyn gyflenwi TSUK y mae'r newidiadau yn effeithio arnynt.

5. Cymorth Lles ac Iechyd Meddwl

Mae Llywodraeth Cymru a'n partneriaid ar Fwrdd Pontio Tata yn ymwybodol iawn o'r effaith y mae diswyddiadau nid yn unig yn ei chael ar y gweithwyr yr effeithir arnynt, ond ar eu teuluoedd, a phwysigrwydd bod cymorth ar gael i ddelio â'r straen a achosir gan y sefyllfaoedd hyn.

Mae'r Bwrdd Pontio wedi cytuno ar bum maes blaenoriaeth ar gyfer cymorth: Paru swyddi, sgiliau a chyflogadwyedd; sefydlu Cronfa Bontio Cadwyn Gyflenwi; Cronfa Tyfu Busnesau a Dechrau Busnesau; cymorth ar gyfer iechyd meddwl a lles; a phrosiectau adfywio.

Mae'r Bwrdd wedi dod â'n holl fecanweithiau cymorth at ei gilydd, gan gynnwys y rhai a ddarperir gan grwpiau cymunedol i ddarparu dull cyfannol o helpu'r gweithwyr hynny, eu teuluoedd a'r cymunedau ehangach y mae trawsnewidiad arfaethedig Tata yn effeithio arnynt.

Mae tudalen we ar gael ar wefan CNPT Hwb Gwybodaeth Pontio Tata Steel - Cyngor Castell-nedd Port Talbot (npt.gov.uk) sy'n darparu siop-un stop fel un man cyswllt i bawb sy'n chwilio am help a chynghor. Mae'r dudalen we yn cynnwys dolenni cyfeirio ar gyfer unigolion a busnesau at yr holl gymorth sydd ar gael, gan gynnwys cymorth ar gyfer iechyd meddwl a lles drwy Fyrddau Iechyd Lleol.

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe yn cymryd rhan yn y trefniadau pontio i sicrhau bod y rhai yr effeithir arnynt yn gwybod pa gymorth sydd ar gael a sut i gael gafael arno. Mae'r wybodaeth hon wedi'i chynnwys ar yr Hwb ar-lein a ddatblygwyd i'w gwneud hi'n haws dod o hyd i gymorth a'i gyrchu. Mae hyn yn cynnwys cymorth iechyd meddwl hawdd ei gyrchu nad oes angen atgyfeiriad gan weithiwr iechyd proffesiynol - er enghraifft llinell gymorth CALL, Therapi Ymddygiad Gwybyddol ar-lein a 111 pwyso 2 ar gyfer iechyd meddwl.

Mae Grŵp Cysylltiadau Cymunedol a Llesiant wedi'i sefydlu sy'n cyfarfod bob pythefnos er mwyn gallu trafod unrhyw themâu a gweithredu arnynt yn briodol. Mae hyn yn cynnwys edrych ar y galw/angen am gymorth iechyd meddwl.

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru hefyd yn gwneud gwaith i ddeall anghenion y dyfodol i lywio'r broses o gynllunio gwasanaethau yn y tymor hwy

Gan weithio gyda'r Bwrdd Pontio, bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i wneud popeth o fewn ei gallu i gefnogi a lliniaru'r effaith ar y gweithwyr, y busnesau a'r cymunedau hynny y mae'r trawsnewid yn effeithio'n uniongyrchol arnynt.

6. Cyfleoedd a heriau

Mae dur yn parhau i fod yn ddeunydd hanfodol yn fyd-eang, yn y presennol ac ar gyfer y dyfodol. Mae'r sectorau adeiladu, moduro, seilwaith, ac ynni

adnewyddadwy i gyd yn dibynnu ar ddur. Bydd dur wrth wraidd ein trawsnewidiad i sero net, gan helpu i gefnogi datblygiad diwydiannau newydd yn ogystal â chyflenwi ein sylfaen weithgynhyrchu gyfredol.

7.Strategaeth Ddur y Deyrnas Unedig

Cyhoeddodd Llywodraeth y DU ei bwriad i ddatblygu Strategaeth Ddur erbyn gwanwyn y flwyddyn nesaf ac edrychwn ymlaen at weithio'n agos gyda nhw ar ei datblygiad i sicrhau bod pob cwmni dur yng Nghymru yn cael ei ystyried.

8.Y Gronfa Cyfoeth Cenedlaethol (NWF)

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu creu'r gronfa, a'r cyfalafu ychwanegol y bydd Banc Seilwaith y DU yn ei dderbyn. Gall cyllid cyhoeddus ychwanegol weithredu fel catalydd ar gyfer buddsoddiad preifat sylweddol mewn ystod eang o sectorau, ym mhob rhanbarth a chenedl, ac fe ddylai wneud hyn.

Mae Llywodraeth y DU wedi clustnodi £2.5 biliwn ar gyfer dur o fewn yr NWF. Mae'n hanfodol bod cwmnïau dur o Gymru yn elwa o'r gronfa drwy fuddsoddiadau cyfalaf a all sicrhau dyfodol y diwydiant a chreu swyddi ystyrlon.

9.Prisiau ynni

Mae prisiau ynni'r DU yn cael eu hystyried yn rhwystr i dwf a chystadleugarwch ar gyfer ein diwydiannau ynni-ddwys fel dur. Nid yw talu taliadau uwch am ynni na'n cystadleuwyr tramor yn caniatáu i'n diwydiant dur gystadlu ar gae chwarae gwastad. Mae cyfrifiadau gan UK Steel yn dangos bod ein sector dur yn talu hyd at £22 fesul megawat awr (MWh) yn fwy yn 2024 am drydan na'i gystadleuwyr yn Ffrainc a'r Almaen. Byddwn yn parhau i drafod cost ynni â Llywodraeth y DU.

10.Metel sgrap

Mae metel sgrap yn prysur ddod yn ddeunydd crai strategol. Gyda chwmnïau dur ar draws Ewrop yn symud tuag at wneud dur gwyrddach trwy ffwrneisi sy'n cael eu bwydo gan fetel sgrap yn lle mwyn haearn crai, mae'r galw am sgrap ar gynydd.

Ar hyn o bryd mae gan Celsa alw am fetel sgrap ar gyfer ei EAF a phan fydd TSUK wedi'i drawsnewid bydd gofyn ganddynt hwy hefyd am fetel sgrap ar gyfer eu EAF nhw. Mae British Steel hefyd yn ystyried symud i EAF a bydd hyn yn alw pellach ar ein sgrap domestig.

Mae Tata wedi dweud y bydd y newid i wneuthuriad dur arc drydan gan ddefnyddio sgrap o'r DU yn lleihau allyriadau carbon diwydiannol y DU 8% (a 90% ym Mhort Talbot), gan osod meincnod mewn cylcholrwydd wrth ymateb i ofynion cwsmeriaid diwydiannol am ddur gwyrdd.

Yn ôl UK Steel, mae gan y DU, yn wahanol i lawer o rannau eraill o Ewrop, ormod o fetel sgrap. Rydym yn cynhyrchu tua 10-11mt o ddur sgrap bob blwyddyn ac yn allforio 80% ohono. Bydd y newid i wneud dur carbon isel yn gofyn am gadw lefelau sylweddol o sgrap dur domestig o ansawdd uchel yn y DU. Yn y tymor hwy, bydd argaeledd sgrap yn gyfyngiad sylweddol.

Ar hyn o bryd mae'r broses o ailgylchu sgrap dur yn cael ei atal gan sgrap diwedd oes o ansawdd isel, a'r ffaith na ellir gwella sgrap i fynd i'r afael â halogiad.

Gyda'i gilydd, bydd angen i lywodraethau a'r diwydiant dur ac ailgylchu metelau nodi ffordd fuddiol i bawb o droi'r hyn sydd bellach yn fusnes allforio yn un sy'n gwasanaethu ein marchnad ddomestig yn bennaf, er mwyn sicrhau bod ased strategol ar gael ar gyfer ein sector dur.

Bydd Llywodraeth Cymru yn cynyddu ein hymgysylltiad â'r diwydiant dur, y gadwyn gyflenwi sgrap a rhanddeiliaid allweddol eraill fel Prifysgol Abertawe i ddeall y rhwystrau i wella'r cyflenwad o sgrap o ansawdd.

11.Caffael

Rydym yn parhau i ddefnyddio'r arferion gorau o ran caffael dur ar gyfer contractau cyhoeddus lle bo'n bosibl. Mae swyddogion yn ymgymryd â gwaith ar sefyllfa ac aliniad Llywodraeth Cymru â Nodyn Polisi Caffael Llywodraeth y DU, 'PPN 04/23: Caffael Dur yng Nghytundebau'r Llywodraeth'.

Mae Nodyn Polisi Caffael Cymru (WPPN), 'Caffael dur mewn prosiectau adeiladu a seilwaith mawr yng Nghymru', wedi cael ei gryfhau er mwyn cyd-fynd â Siarter Dur y DU, drwy annog prosiectau yng Nghymru i ddefnyddio dur o ansawdd da o Brydain ac elwa arno lle bynnag y bo'n gyfreithiol gwneud hynny. Ateir y WPPN gan nodau llesiant Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r WPPN yn esbonio sut y dylai cyrff sector cyhoeddus Cymru sydd o fewn cwrdd y WPPN gynllunio cyn caffael. Anogir holl gyrff sector cyhoeddus Cymru i ystyried sut a phryd y bydd dur yn cael ei gaffael drwy'r gadwyn gyflenwi.

Bydd Deddf Caffael 2023 yn cefnogi defnyddio dur mewn prosiectau adeiladu a seilwaith mawr yng Nghymru trwy asesu tendrau mewn ffordd wahanol, h.y. bydd caffaelwyr yn cael dewis y Tendr Mwyaf Manteisiol yn hytrach na'r Tendr Mwyaf Manteisiol yn Economaidd gan gael gwared ar yr amod 'economaidd'. Er bod y gost i bwrs y wlad yn ystyriaeth bwysig, gall codi llai na chyflenwyr dur domestig mewn ffordd annheg arwain at golli swyddi ac effeithiau economaidd a chymdeithasol sylweddol ar y cymunedau yr effeithir arnynt.

Bydd y Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i rai cyfleoedd gael eu cyhoeddi drwy hysbysiadau piblinell. Bydd hyn yn helpu cyflenwyr i ddeall yn well y galw am ddur yn y dyfodol, gan ganiatáu i'r sector dur baratoi ar gyfer anghenion y dyfodol yn well a'u diwallu trwy sicrhau bod y galluoedd cywir yn eu lle. Hefyd, bydd gofyn i gyrff sector cyhoeddus Cymru ystyried eu hopsiynau dylunio a'u goblygiadau o ran y dur fydd ei angen, gan nodi'r cynhyrchion dur penodol a faint ohonynt y bydd eu hangen, a'r potensial i'w cael o fewn y DU. Cynhelir hefyd ddigwyddiadau 'cwrdd â'r prynwr' gyda'r diwydiant i drafod eu gofynion am ddur.